

*Др Срђан Ђорђевић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу*

*УДК: 373.5-057.874(497.11)
DOI: 10.46793/XIXMajsko.795DJ*

ПРОЈЕКАТ ДРЖАВНЕ МАТУРЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ*

Резиме

Реализацијом Пројекта државне матуре, који је трајао од 2019. до 2022. године, умногоме је измењен концепт и поглед, како на средњошколско образовање тако и на упис на високошколске институције. Циљ поменутог пројекта јесте унапређење квалитета образовања уопште. Оправдавање постојања оваквог концепта образовања се правда постојањем сличних решења у многим земљама на свету где се овакав пројекат показао веома успешним.

***Кључне речи:** стручна матура, уметничка матура, општа матура, завршни испит, средња школа, високошколске институције.*

1. Уводна разматрања и хронологија реализације пројекта државне матуре у Републици Србији

Пројекат државне матуре је само један у низу пројеката које је финансирала Европска унија а све у циљу побољшања квалитета образовања у нашој држави. Осим побољшања квалитета посебан акценат је стављен и на потребу за модернизацијом образовања у нашој држави као и потреби да се квалитет образовања усклади са оним квалитетом који већ постоји у државама Европске уније. Током трајања поменутог пројекта, предузет је низ активности, како на његовој афирмацији тако и на упознавању будућих средњошколаца са изазовима који их чекају на путу реализације поменуте идеје. Одржан је и низ јавних расправа овим поводом а све са циљем да се што више актера, како стручне тако и опште јавности, укључи у реализацију овакве идеје како би она на крају и постала концепт који ће заживети у нашој држави и који ће дати одговарајуће резултате. Рад на реализацији овог пројекта је пратило посебно

---

* Рад је написан у оквиру Програма истраживања Правног факултета Универзитета у Крагујевцу за 2023. годину који се финансира из средстава Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

тело које је основано овим поводом а то је Комисија за праћење припрема за спровођење државне матуре¹. Задатак поменуте Комисије је био да прати реализацију сваке фазе која се требала и која је била предузета у процесу реализације пројекта.

Иако је Пројекат државне матуре започео са реализацијом 2019. године, припреме за увођење концепта државне матуре, у нашој земљи, су започете још и пре тога. Наиме, 2016. година се у том смислу може означити годином у којој је започело оживљавање овог концепта и то окупљањем стручњака који ће дати свој допринос у израђивању свих важних принципа на којима ће бити заснована државна матура. Рад је окончан 2017. године усвајањем Концепта завршних испита и тада и почиње постепено усаглашавање наше правне регулативе са овим новоусвојеним концептима. Током 2018. године су се почели обезбјеђивати сви важнији ресурси како финансијски тако и људски помоћу којих би се могли остварити зацртани циљеви. Битно је у овој хронологији назначити и да се питање државне матуре и њене реализације постепено проширивало те да су током 2019. године формиран тимови састављени од домаћих и иностраних стручњака који би додатно разрадили и убрзали увођење овог концепта у наш систем образовања.

Потребно је истаћи да је читав процес увођења државне матуре успорен током 2020. године због епидемије корона вируса али је и у тим отежаним условима постигнуто и одрађено доста тога. Те године је одржано прво пилотирање у 101 средњој школи у Србији које је било пробног карактера и којим се, у први мах, желело проверити како би се, у датој, хипотетичкој ситуацији, будући свршени средњошколци снашли. Оно је одржано у октобру 2020. године а трајало је 3 дана. Израђено је 15.000 тестова који су штампани на 3 језика. Првим пробним пилотирањем је обухваћена око 1/5 школа у Републици Србији а пилотирању је било подвргнуто око 7,5 % ученика средњих школа. Тестирања је пратило 50 надзорника а тим поводом је било ангажовано око 500 чланова матурских комисија и преко 500 наставника који су надзирали рад над око 4.000 ученика. Следеће 2021. године је довршен процес свих неопходних измена правне регулативе како би се сви правни акти који се односе на процес образовања уподобили новом концепту државне матуре. Тим поводом је, исте године, усвојен и израђен и акциони план. Наредне 2022. године је одржано и друго пилотирање али овога пута у свим средњим школама у Републици Србији. Друго пилотирање је трајало 4 дана, било је одштампано 140.000 тестова на 9 језика, у пилотирању је учествовало више од 500 средњих школа и преко 50.000 ученика.²

---

¹ <https://prosveta.gov.rs/vesti/novoformirana-komisija-pratice-sve-faze-drzavne-mature/>, приступљено дана 04.04.2023.

² Хронологија увођења концепта државне матуре је утврђена на основу информација са <https://arhiva2023.matura.edu.rs/wp-content/uploads/2022/11/3.1.3-Slajdovi-za-Sajam-obrazovanja.pdf>, приступљено дана 03.04.2023.

Приликом измене правне регулативе било је неопходно да се пажња посвети различитим практичним проблемима који су се, тим поводом, могли појавити. С тим у вези, било је неопходно оставити одређени временски период у коме би се, како средње школе тако и факултети, могли прилагодити концепту државне матуре али и начина на који ће факултети вредновати државну матуру. Државна матура треба да омогући потпуну проходност ка факултетима с тим што је факултетима допуштено да као услов за упис задрже, осим државне матуре, и неке друге опште или посебне услове- полагање пријемног испита или неких вештина и сл. Предвиђено је да се завршни испити, у склопу државне матуре полажу од 2022/2023. године а да се општа, стручна или уметничка матура по први пут коначно уведе од 2023/2024. године.

Следећи важан концепт који је морао бити разјашњен се тицао начина на који се концепт државне матуре уводи у образовни систем. Битно је поновити да је 2018. године начињен и први корак у датом смеру и то кроз анализирање постојања/непостојања адекватних ресурса путем којих би се оваква једна идеја и реализовала. Осим тога, било је нужно да се сагледају и образовни системи земаља које су у своје системе већ увеле концепт државне матуре. Усвојити све важније предности а отклонити недостатке је задатак који се пред нас поставио. Такође, било је неопходно утврдити и које ће тело бити надлежно за спровођење концепта државне матуре. У основи, постојале су две могућности- прва, да то буде посебна институција, одвојена од других, којој ће у надлежност бити стављено само спровођење овог концепта и друга, да се, из рационалних и финансијских разлога, овај задатак повери већ постојећим институцијама као још један у низу задатака. Усвојен је други концепт, те је у складу са истим, ова надлежност поверена Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања односно једној његовој организационој јединици- Центру за испите.

Један од битних поступака у процесу увођења концепта државне матуре у наш образовни систем се тицао и јавних слушања која су била спровођена а која су имала за циљ управо приближавање концепта државне матуре самим средњошколцима али и другој општој и стручној јавности а све зарад њене што боље имплементације. Тим поводом, потребно је истаћи да је, на ову тему, одржано доста скупова и јавних слушања и то са ученицима, стручним заједницама, представницима родитеља, школским тимовима али и свим осталим институцијама како би се пронашао идеални начин и основ за реализацију и уврштавање државне матуре у наш образовни систем.³

Како би процес имплементације концепта државне матуре био у потпуности уврштен у наш образовни систем, било је неопходно да се остваре бројни контакти и са другим важним субјектом у образовном процесу а то су високошколске установе ка којима ће свршени средњошколци стремети након

---

³ Више информација о томе се може пронаћи на <https://arhiva2023.matura.edu.rs/wp-content/uploads/2022/11/3.1.3-Slajdovi-za-Sajam-obrazovanja.pdf>, приступљено дана 03.04.2023.

завршетка средње школе и након положене државне матуре. Било је неопходно ослушнути и мишљење академске заједнице која је на различите начине реаговала поводом информације о увођењу концепта државне матуре. На факултетима је био задатак да се одлуче за једно од два могућа решења. Прво, да концепт државне матуре пружа потпуну проходност ка високошколској институцији што значи укидање самог пријемног испита као услова за упис. И друго, да је концепт државне матуре само један од услова за проходност на неку високошколску институцију уз истовремено задржавање пријемног испита, теста вештина или неког другог услова које будући студенти морају испунити. С тим у вези, преговори са факултетима трају од пролећа 2019. године када је факултетима дата прва анализа уписних процедура као и детаљан приручник о државној матури и то како би факултети, на бази свих тих расположивих критеријума, могли донети предлог својих уписних критеријума. Затим следи, као последња фаза, објављивање тих услова и упознавање опште и стручне јавности са њима.⁴

2. Нормативна анализа прописа посвећених концепту државне матуре

Процес имплементације правног института у правни систем одређене државе се врши кроз правно нормирање тог правног института, његову брижљиву правну анализу и кроз коначно његову примену у самој пракси. Управо из тих разлога, важно је да се, приликом утврђивања постојања потребе да се неки правни институт уврсти у наш правни поредак, пажљиво погледа и анализира сваки правни систем који у свом правном поретку већ има активирањем одређени правни институт, како би се, кроз утврђивање предности али и недостатака које је он произвео у правној пракси те државе, јасно утврдило да ли би имплементирање тог правног института код нас произвело жељене ефекте.

С тим у вези, потребно је било изменити низ постојећих правних аката али и доношење неких нових правних прописа путем којих би се концепт државне матуре имплементирао у оквире нашег правног и образовног система.

Да би се један овако сложен задатак и испунио, било је неопходно променити али и донети низ нових како општих тако и појединачних правних аката. За потребе овог рада, сматрамо да је најважније поменути доношење нових правних аката који су у највећој мери посвећени питањима државне матуре. Већ донети правни акти су измењени само у делу који се односи на увођење концепта државне матуре док су се сва важнија питања разрадила низом појединачних правних аката. Од новодонетих правних аката значајним

---

⁴ Више информација о томе се може пронаћи на <https://arhiva2023.matura.edu.rs/wp-content/uploads/2022/11/3.1.3-Slajdovi-za-Sajam-obrazovanja.pdf>, приступљено дана 03.04.2023.

истичемо Правилник о програму опште и уметничке матуре⁵ који је донет 2017. године као и Правилник о програму стручне матуре и завршног испита⁶ који је донет 2018. године. Наравно, поменуте измене у том делу су претрпели и општи правни акти који уређују област образовања- Закон о основама система образовања и васпитања⁷, Закон о средњем образовању и васпитању⁸ као и Закон о високом образовању⁹.

Изузетно је важно да се, на првом месту, направи разлика између државне матуре и завршног испита јер је прављење разлике између ова два појма основна суштина на којој се заснивају сви донети правилници. Наиме, државном матуrom се завршава средња школа у четворогодишњем трајању те се путем ње проверавају склоности и способности свршених средњошколаца које се односе на проходност ка високошколским институцијама. По својој природи, у зависности од врсте четворогодишње средње школе, државна матура може бити општа, уметничка и стручна матура. Општу матуру полажу ученици који имају завршену гимназију али под одређеним условима и ученици који имају завршену четворогодишњу средњу школу стручног или уметничког усмерења. Уметничку матуру полажу ученици који су завршили средњу четворогодишњу школу уметничког усмерења док стручну матуру полажу ученици који су завршили средњу четворогодишњу школу стручног усмерења. Са друге стране, завршним испитом се завршава средња трогодишња школа стручног усмерења.¹⁰

Осим тога, битна пажња се посвећује и реализацији полагања опште, стручне, уметничке матуре као и завршног испита. Посвећена је пажња не само томе ко има право да их полагаје, већ се утврђују правила везана за њихов садржај, структуру али и начин полагања.

Што се тиче садржаја, за општу матуру важи правило да листу општеобразовних наставних предмета чине: српски језик и књижевност/матерњи језик и књижевност, страни језик, математика, физика, хемија, биологија, географија, историја и српски као нематерњи језик.¹¹ За уметничку матуру важи правило да садржај матуре чине сви они предмети који су

---

⁵ *Програм опште и уметничке матуре*, <https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2018/01/Program-opste-i-umetnicke-mature-na-objavljivanje.pdf>, приступљено дана 03.04.2023.

⁶ *Правилник о програму стручне матуре и завршног испита*, Сл. гласник РС, бр. 1/2018.

⁷ *Закон о основама система образовања и васпитања*, Сл. гласник РС, бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 6/2020 и 129/2021.

⁸ *Закон о средњем образовању и васпитању*, Сл. гласник РС, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - др. закон, 6/2020, 52/2021, 129/2021 и 129/2021 - др. закон.

⁹ *Закон о високом образовању*, Сл. гласник РС, бр. 88/2017, 73/2018, 27/2018 - др. закон, 67/2019, 6/2020 - др. закони, 11/2021 - аутентично тумачење, 67/2021 и 67/2021 - др. закон

¹⁰ Више о овоме видети у: http://www.klettobrazovanje.org/Downloads/drzavna%20matura_zavrzni%20ispit.pdf, приступ извршен дана 03.04.2023.

¹¹ *Програм опште и уметничке матуре*, <https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2018/01/Program-opste-i-umetnicke-mature-na-objavljivanje.pdf>, приступљено дана 03.04.2023.

наведени и код опште матуре уз додатак обавезе полагања испита из уметничког наставног предмета. Што се тиче садржаја стручне матуре, она укључује три испита што значи да је сваки ученик у обавези да положи сва три испита да би сертифицивао одређени програм средњег стручног образовања, и то: српски језик и књижевност, односно матерњи језик и књижевност, математику (осим за образовне профиле који немају математику у последње две године, они бирају предмет са листе општеобразовних предмета на којој је понуђена и математика) и стручни испит (испит/тест за проверу стручно-теоријских знања и матурски практични рад).¹² И на крају, завршни испит се реализује кроз практични испит који се састоји из једног или више стандардизованих задатака којима се проверавају стручне компетенције прописане стандардом квалификација, односно стечена знања, умења и вештина у складу са наставним планом и програмом.¹³

Следеће битно питање се тиче структуре поменутих врста матуре. Што се тиче опште матуре, она се састоји из обавезног дела који је утврђен за све који је полажу и изборног дела. Обавезни део опште матуре чине три испита из следећих наставних предмета: српски језик и књижевност, односно Матерњи језик и књижевност; математика и наставни предмет по избору с тим што је битно нагласити да српски језик и књижевност, односно Матерњи језик и књижевност полажу сви ученици док су математику у обавези да полажу сви ученици који су овај наставни предмет учили више од две године општег средњег образовања и васпитања а ученици који су учили математику до две године бирају неки други предмет са листе општеобразовних наставних предмета, што укључује и могућност избора математике.¹⁴ Наставни предмет по избору је предмет који ученик обавезно мора да изабере са листе општеобразовних наставних предмета.¹⁵ Структура уметничке матуре је иста као и структура опште матуре осим што је предвиђено, како је и раније напоменуто, и полагање уметничког наставног предмета који се полаже у зависности од врсте уметности о којој је реч. Стручна матура се, у погледу своје структуре, састоји од теста за проверу стручно-теоријских знања као и матурског практичног рада. Завршни испит се врши само кроз реализацију практичног испита.

И треће важно питање се односи на начин полагања матуре. Општа матура, у обавезном и изборном делу, полаже се писаним путем, решавањем тестова.¹⁶ Начин полагања уметничке матуре је потпуно исти као и начин полагања опште

---

¹² *Правилник о програму стручне матуре и завршног испита*, Сл. гласник РС, бр. 1/2018.

¹³ *Исто*.

¹⁴ *Програм опште и уметничке матуре*, <https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2018/01/Program-opste-i-umetnicke-mature-na-objavljivanje.pdf>, приступљено дана 03.04.2023.

¹⁵ *Исто*.

¹⁶ *Исто*.

матуре. Што се тиче стручне матуре, ученик полаже испите из општеобразовних наставних предмета на исти начин као и ученик општег средњег образовања.¹⁷ На завршном испиту ученик извршава један или више радних задатака којима се проверавају стручне компетенције, односно стечена знања, умења и вештине.¹⁸ За проверу стручних компетенција, односно стечених знања, умења и вештина утврђује се листа стандардизованих радних задатака од које се сачињава одговарајући број радних задатака за завршни испит.¹⁹

3. Закључна разматрања

Као што смо могли и приметити, концепт државне матуре је изузетно сложен пројекат који се код нас реализује већ годинама те да је он и настао као последица потребе модернизације образовања али и усаглашавања његовог квалитета са стандардима осталих европских држава. Изузетно је било важно обезбедити адекватне стручне тимове, како оне националног тако и оне међународног значаја, који би радили на увођењу и поспешивању примене концепта државне матуре. Осим тога, питање расположивости ресурса је једно крупно питање које се не може заснивати само на људству. Било је неопходно пронаћи и адекватна финансијска средства која су, највећим делом, обезбеђена из донација Европске уније нашој држави али је било неопходно и модернизовати и средства информационе технологије која су веома важна карика у правцу постизања успеха са овим концептом. Такође, било је неопходно изменити али и донети неке нове правне прописе путем којих би концепт државне матуре постао саставни део нашег образовног система. Да би правни прописи били адекватни, било је неопходно утврдити правна решења која су, по овом питању, предузета у другим државама те да на бази тога она буду на адекватан начин и правно трансплантована у наш правни систем односно поредак. Путем јавних слушања и округлих столова су вођени разговори како са ученицима тако и са стручном јавношћу који би својим сугестијама додатно поправили концепт државне матуре и његово спровођење. Потребно је и констатовати да је епидемија заразне болести успорила напредак у реализацији овог пројекта али је добро и похвално назначити да се са њим, чак и у доба трајања ванредног стања, није престало већ да су се предузимали они задаци и оне активности који су у таквој ситуацији били примерени. Такође, било је похвално и доношење акционог плана у којем су побројани сви циљеви и све активности које ће бити предузети на овом пољу.

---

¹⁷ Правилник о програму стручне матуре и завршног испита.

¹⁸ Исто.

¹⁹ Исто.

*Dr Srđan Đorđević, Full-time Professor
Faculty of Law, University of Kragujevac*

STATE GRADUATION PROJECT IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

The implementation of the State Baccalaureate Project, which lasted from 2019 to 2022, greatly changed the concept and view of both high school education and enrollment in higher education institutions. The aim of the mentioned project is to improve the quality of education in general. The justification for the existence of this concept of education is justified by the existence of similar solutions in many countries in the world where this kind of project has proven to be very successful.

Key words: *professional graduation, art graduation, general graduation, final exam, high school, higher education institutions.*

Литература

- Закон о основама система образовања и васпитања*, Сл. гласник РС, бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 6/2020 и 129/2021.
- Закон о средњем образовању и васпитању*, Сл. гласник РС, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - др. закон, 6/2020, 52/2021, 129/2021 и 129/2021 - др. закон.
- Закон о високом образовању*, Сл. гласник РС, бр. 88/2017, 73/2018, 27/2018 - др. закон, 67/2019, 6/2020 - др. закони, 11/2021 - аутентично тумачење, 67/2021 и 67/2021 - др. закон
- Програм опште и уметничке матуре*, <https://prosveta.gov.rs/wp-content/uploads/2018/01/Program-opste-i-umetnicke-mature-na-objavljivanje.pdf>
- Правилник о програму стручне матуре и завршног испита*, Сл. гласник РС, бр. 1/2018.
http://www.klettobrazovanje.org/Downloads/drzavna%20matura_zavrшни%20ispit.pdf
<https://arhiva2023.matura.edu.rs/wp-content/uploads/2022/11/3.1.3-Slajdovi-za-Sajam-obrazovanja.pdf>
<https://prosveta.gov.rs/vesti/novoformirana-komisija-pratice-sve-faze-drzavne-mature/>